

Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2013

Resultaten en aanbevelingen

A. Visser
D.D.J. Keuper

Integrale telling Zomerganzen

Zuid-Holland 2013

Resultaten en aanbevelingen

D. Keuper

A. Visser

CLM Onderzoek en Advies

Culemborg, december 2013

CLM 837 - 2013

Inhoud

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Aanpak	3
2.1	Telprotocol	3
2.2	Verwerking telgegevens	4
3	Resultaten telling 20 juli 2013	5
3.1	Aantallen ganzen	5
3.2	Vergelijking aantal ganzen in de drie gebiedscategorieën	12
3.3	Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling	13
4	Kwaliteit van de telling	15
4.1	Telmethode en verwerking telgegevens	15
4.2	Gebiedsdekking van de telling	15
4.3	Dubbeltellingen	16
4.4	Kwaliteit telling ten opzichte van 2012	17
5	Aanbevelingen toekomstige tellingen	19
5.1	Ontbrekende gebieden	19
5.2	Registratiesysteem NWRS	19
	Bijlage 1 Telprotocol	23
	Bijlage 2 Telformulier	37
	Bijlage 3 Vergelijking aantal getelde ganzen per WBE	39
	Bijlage 4 Vergelijking aantal getelde ganzen per regio met faunabeheerplan	41

1 Inleiding

Om schade toegebracht door overzomerende ganzen te beperken worden maatregelen genomen. Hiervoor is het Faunabeheerplan zomerganzen Zuid-Holland opgesteld door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en dat is goedgekeurd door de provincie Zuid-Holland. In het Faunabeheerplan is onder meer vastgelegd op welke plek, welke diersoort schade veroorzaakt en hoe dit voorkomen kan worden. Om het gevoerde beleid te kunnen monitoren en evalueren is het noodzakelijk inzicht te krijgen in het aantal overzomerende ganzen en de ontwikkeling in die aantallen.

In 2013 is landelijk een provinciale telling van zomerganzen uitgevoerd. Hierbij is een uniform telprotocol en telformulier voor alle provinciale tellingen van zomerganzen gebruikt (bijlage 1 en 2). Dit telprotocol komt overeen met het protocol dat afgelopen jaren in Zuid-Holland is gebruikt. De grootste verandering is de online data-invoer in de landelijke NWRS-database van de KNJV (Nederlands Wildregistratiesysteem). 2013 is het tweede jaar dat gebruik wordt gemaakt van NWRS voor de registratie van de telgegevens van Zuid-Holland. Dit jaar wordt voor het eerst gebruik gemaakt van dit systeem voor het vergelijken van de telresultaten van 2012 en 2013.

Provincie Zuid-Holland heeft net als voorgaande jaren (Tolkamp & Guldemon, 2009, Visser et al., 2010 en Den Hollander & Visser, 2011 en 2012) CLM gevraagd een integrale telling in 2013 van zomerganzen te organiseren voor de hele provincie. Dit rapport beschrijft de aanpak en de resultaten.

2 Aanpak

2.1 Telprotocol

Er is geteld volgens een vast telprotocol om ervoor te zorgen dat alle tellers op dezelfde manier tellen en op dezelfde tijd starten. Per wildbeheereenheid (WBE) is één telcoördinator aangesteld en bij de terrein beherende organisatie (TBO) één of meerdere telcoördinatoren.

Alle telcoördinatoren hebben per e-mail de volgende documenten ontvangen:

- protocol zomertelling ganzen (bijlage 1);
- telformulier (bijlage 2);
- declaratieformulier voor een tegemoetkoming in de gemaakte kosten;
- lijst met contactgegevens van alle telcoördinatoren (TBO's en WBE's) voor de afstemming over wie waar telt.

In het telprotocol staat het volgende beschreven over het uitvoeren van de telling:

- Teldatum op de derde zaterdag in juli.
- Telperiode start om 09.30 tot 16.00 uur. Bij voorkeur alleen in de ochtend.
- Vlakdekkende telling in telgebieden. Dus gebied wordt geheel doorkruist.
- Ganzen buiten het telgebied worden niet geteld.
- Probeer verstoring te vermijden.
- Telgroep bestaat uit minstens twee tellers, liefst drie. Indien van toepassing een gemengde groep van WBE-leden en terreinbeheerders.
- Alle ganzen (oude en jonge) worden geteld, ongeacht de soort.
- Hybriden tellen we mee onder het kopje 'overige ganzen/ soepgans'.
- Overvliegende dieren worden NIET meegeteld.
- Net landende (invallende) vogels worden wel geteld (behalve als men zeker weet dat de groep al geteld is), opvliegende vogels eveneens.
- Groepen >50 stuks: invullen bij "Groepen (> 50 ganzen)" en op kaart markeren met een volgnummer.
- Losse individuen en groepen <50: invullen bij "Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)".
- "0" wordt ingevuld, indien van een soort of van alle soorten geen vogels zijn gezien.
- Vul "telling niet uitgevoerd" in, indien een telsector niet is geteld.
- Tijdsbesteding per telgebied wordt (jaarlijks) vergelijkbaar gehouden.
- Alle vervoermiddelen zijn toegestaan. De grote wateren, zoals Haringvliet en Hollands Diep en enkele grote plassen buiten de Zuid-Hollandse eilanden worden per boot geteld.
- Kennis van het terrein is belangrijk.
- Uitrusting: verrekijker, telformulieren, telgebiedkaart, deze handleiding. Verder zijn handig: telescoop, vogelgids en handteller.

2.2 Verwerking telgegevens

De telgegevens (incl. die van natuurgebieden) zijn per WBE-gebied ingevoerd in het Nederlands Wildregistratiesysteem van de KNJV (NWRS). De gegevens zijn door de telcoördinator van de WBE ingevoerd per telsector. Natuurgebieden en grote wateren zijn als aparte telsector opgenomen. De natuurgebieden zijn de gebieden van de TBO's. Onder de 'grote wateren' vallen gebieden in de Delta, zoals het Haringvliet, die via boottellingen zijn gemonitord. Het 'overige gebied' is het telgebied dat niet behoort tot de genoemde categorieën. Daaronder vallen naast het agrarisch gebied ook de getelde recreatiegebieden, het havengebied van Rotterdam en kleine binnenwateren, rivieren en kanalen.

Via NWRS is het mogelijk om per WBE, per telsector of per type gebied het totaal aantal ganzen of per soort op te vragen.

3 Resultaten telling 20 juli 2013 _____

De telling is op 20 juli 2013 uitgevoerd door de wildbeheereenheden, de terrein beherende organisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap, Groenservice Zuid-Holland en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

In dit hoofdstuk worden de getelde aantallen ganzen per soort en per telgebied weergegeven en vergeleken met de telling van 2012. De indeling in telgebieden is gebaseerd op de indeling van de WBE's binnen Zuid-Holland.

3.1 Aantallen ganzen

Het totaal in Zuid-Holland getelde ganzen per soort is weergegeven in tabel 3.1. Er zijn 120.295 ganzen geteld. Figuur 3.1 geeft de verhoudingen weer van de totalen per soort voor elk telgebied.

De aantallen per telgebied staan weergegeven in tabel 3.2. Tenslotte worden de aantallen per soort weergegeven in de figuren 3.2 tot en met 3.8 om de spreiding van de soorten over de provincie in kaart te brengen.

Telling grote wateren

Het Haringvliet, Grevelingen, Krammer en Volkerak zijn op een afwijkende teldatum geteld en worden daarom niet meegenomen in de totalen.

De telling op het Haringvliet werd uitgevoerd door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid op 15 juli, hier zijn in totaal 4.308 ganzen geteld, waarvan 2.069 grauwe ganzen, 2.104 brandganzen, 84 Canadese ganzen, 44 boerenganzen en 7 Nijlganzen.

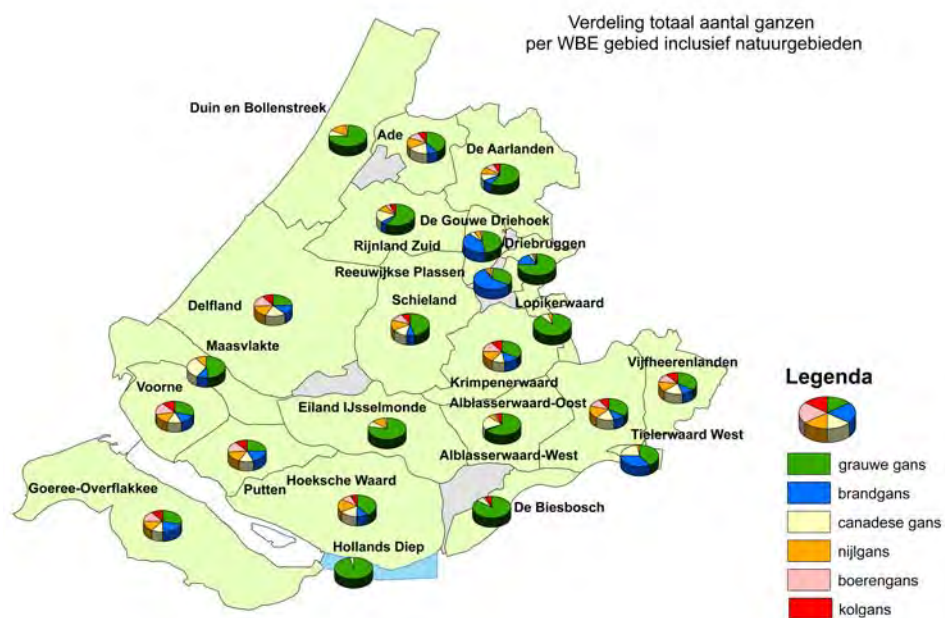
Telling van de ganzen op de Grevelingen (eiland Hompelvoet, Slikken van Flakkee, etc.) zijn eerder uitgevoerd dan de vastgestelde teldatum. Hier zijn in totaal 2.113 ganzen geteld: 1.605 grauwe ganzen, 453 brandganzen, 38 Nijlganzen, 12 Canadese ganzen en 5 rotganzen.

De ganzen op het Krammer en Volkerak zijn op 13 juli geteld. In totaal zijn 2.209 ganzen geteld: 761 grauwe ganzen, 564 brandganzen, 702 Canadese ganzen, 180 Nijlganzen, 1 Indische gans en 1 soepgans.

Het totaal aantal ganzen dat geteld is op bovengenoemde grote wateren is 8.630.

Tabel 3.1 Totaal aantal ganzen per soort in de provincie Zuid-Holland (telling 20-07-2013).

Soort	Aantal
Grauwe gans	72.824
Brandgans	19.074
Canadese gans	15.591
Nijlgans	8.920
Verwilderde boerengans	2.413
Kolgans	1.374
Indische gans	99
Totaal	120.295

Figuur 3.1 De verhouding en verdeling van aantallen en soorten ganzen in de telgebieden van Zuid-Holland.

Grauwe gans

De grauwe gans komt overal in grote aantallen voor en is in veel telgebieden de meest voorkomende gans. Van het totaal getelde aantal grauwe ganzen is 19% in de Hoeksche Waard (13.450 exemplaren) waargenomen. In totaal zijn er 72.824 grauwe ganzen geteld.

Brandgans

Het belangrijkste leefgebied van de brandgans in Zuid-Holland is de Delta (Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Putten). Goeree-Overflakkee is met 7.869 exemplaren (vorig jaar bij een gebiedsdekkende telling 16.999 exemplaren) en ca. 41% (59% in 2012) van het totaal aan getelde brandgans een belangrijk leefgebied. In de Hoeksche Waard zijn 4.083 exemplaren (ca. 21%) geteld en op Putten zijn 1.033 (ca. 5%). Dit jaar is een belangrijke ganzenlocatie voor de regio Hoeksche Waard, het eiland Tiengemeten niet geteld, vanwege onvoldoende beschikbare vrijwilligers. Vorig jaar zijn hier 2.142 brandgans geteld.

Buiten de Delta zijn net als vorig jaar in de omgeving van de Reeuwijkse plassen relatief veel brandganzen aangetroffen (1.169 exemplaren). In totaal zijn 19.074 brandganzen geteld.

Canadese gans

De getelde Canadese ganzen waren vermoedelijk grote Canadese ganzen. De kleine Canadese gans is minder talrijk in Nederland (landelijke telresultaten van Sovon (2011) tonen aan dat circa 5% van de getelde Canadese ganzen een kleine Canadese gans is).

In Delfland zijn 2.730 Canadese ganzen geteld. Dit is ca. 18% is van het totaal aantal getelde Canadese ganzen. Ca. 20% van de Canadese ganzen zijn geteld in de Hoeksche Waard (3.184 ex.). In totaal zijn 15.591 Canadese ganzen geteld.

Nijlgans

Net als vorig jaar zijn in Hoeksche Waard de meeste Nijlganzen geteld (2.190 exemplaren, ca. 25%). Daarnaast waren Voorne (1.177 ex., 13%) en Delfland (906 ex., 10%) een belangrijke verblijfplaats voor de Nijlgans tijdens de telling. In totaal zijn 8.920 Nijlganzen geteld.

Boerengans

De verwilderde boerengans (of soepgans) is soms moeilijk in het veld te onderscheiden van de grauwe gans doordat ze kunnen kruisen. De boerengans is de gedomesticeerde vorm van de grauwe gans waarmee is gefokt. De verwilderde kruisingen tussen wilde grauwe ganzen en tamme boerenganzen lijken soms erg op de grauwe gans maar worden wel tot de soepganzen gerekend (Van der Jeugd & de Boer, 2006). Mogelijk is daardoor een deel van de soepganzen als grauwe gans geteld. Vooral in Delfland (519 ex., ca. 22%), Alblasserwaard-Oost (173 ex., ca. 8%), Hoeksche Waard (358 ex., ca. 15%) en Krimpenerwaard (202 ex., ca. 8%) zijn veel soepganzen geteld. In totaal zijn 2.413 verwilderde boerenganzen geteld.

Kolganzen

Kolganzen kwamen voorgaande jaren voornamelijk voor in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (ca. 35% van het totaal aantal getelde kolganzen). Ook in de Biesbosch werden veel kolganzen waargenomen (24%). In 2013 is 28% van de kolganzen in Rijnland-Zuid geteld (386 ex.) en 21% in de Vijfheerenlanden (294 ex.). In tegenstelling tot vorig jaar zijn in de Hoeksche Waard geen kolganzen waargenomen. In totaal zijn 1.374 kolganzen geteld.

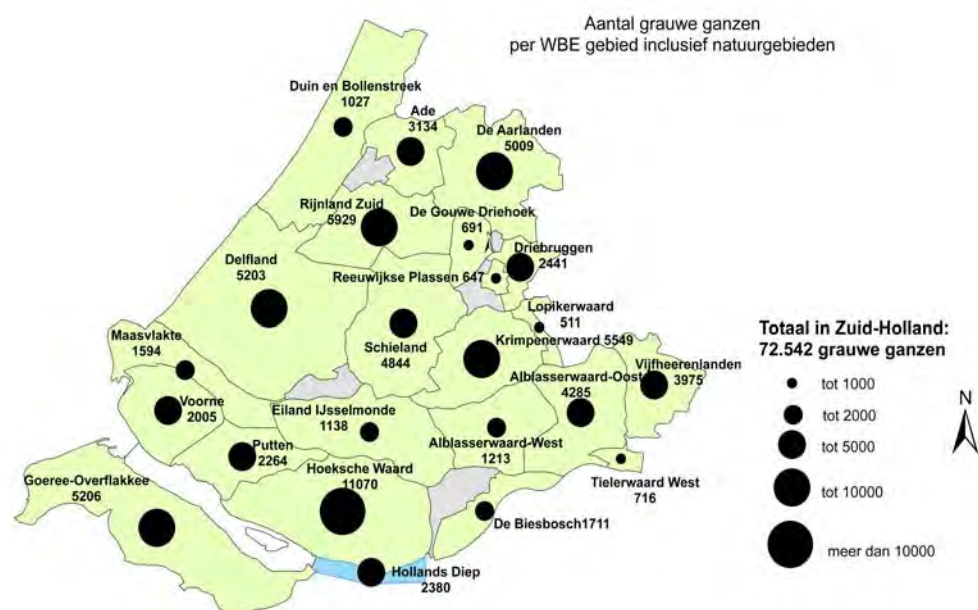
Indische gans

Naast bovengenoemde soorten zijn ook minder talrijke soorten geteld. De Indische gans komt het meest voor rond de Reeuwijkse plassen (31 ex. op de plassen, 13 ex. in de omringende polders). In Rijnland-Zuid werden 17 Indische ganzen geteld (17%). In 2013 zijn in totaal 99 Indische ganzen geteld.

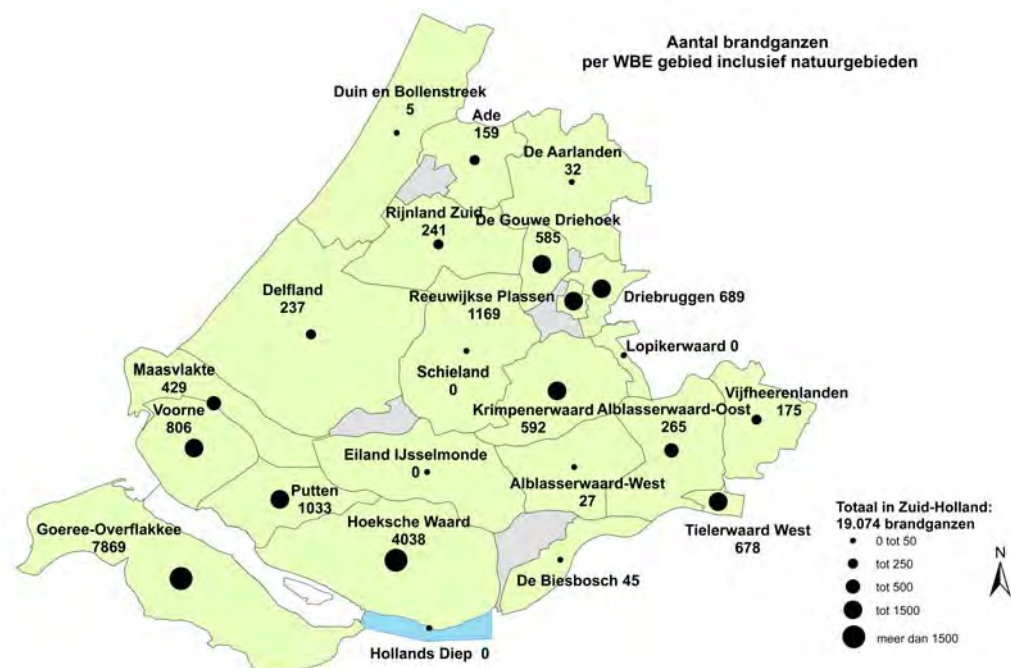
Tabel 3.2 Aantallen ganzen per soort en per telgebied verdeeld in natuurgebieden, grote wateren en overig gebied.

	Grauwe gans	Brandgans	Kolgans	Canadese gans	Nijlgans	Boerengans	Indische Gans
Natuurgebieden							
Duin en Bollenstreek	0	0	0	0	4	0	0
Driebruggen	57	250	0	6	6	8	0
Rijnland Zuid	300	0	0	18	10	4	0
Alblasserwaard-Oost	1300	137	75	261	102	120	0
Vijfheerenlanden	1233	47	0	131	100	2	0
Voorne	922	806	0	253	1130	4	0
Biesbosch	282	28	183	145	10	44	0
Goeree-Overflakkee	2266	6171	4	146	79	66	5
De Aarlanden	629	11	17	66	127	44	1
Krimpenerwaard	2062	216	0	416	181	93	0
Schieland	1045	0	0	59	46	34	0
Putten	1148	618	6	145	92	68	0
Ade	771	0	0	85	146	2	0
Delfland	2444	171	0	576	67	3	2
Hoeksche Waard	2338	2784	0	496	85	75	0
Totaal natuurgebieden	16.797	11.239	285	2.803	2.185	567	8
Open water							
Hollands Diep	2.380	0	0	105	22	4	0
Overig gebied							
Duin en Bollenstreek	1027	5	0	90	218	35	0
Ade	2363	159	0	879	260	65	0
De Aarlanden	4380	21	0	29	63	73	0
Rijnland Zuid	5629	241	386	1108	518	113	17
De Gouwe Driehoek	691	585	1	78	97	35	13
Reeuwijkse Plassen	647	1169	0	41	97	60	31
Driebruggen	2384	439	0	63	13	0	0
Delfland	2759	66	18	2154	839	516	7
Schieland	3799	0	0	409	238	122	0
Krimpenerwaard	3487	376	3	336	286	109	0
Lopikerwaard	511	0	0	48	28	2	0
Eiland IJsselmonde	1138	0	0	100	193	41	1
Alblasserwaard-West	1213	27	117	294	99	48	2
Alblasserwaard-Oost	2985	128	107	1256	664	53	0
Vijfheerenlanden	2742	128	294	1235	175	34	8
Tielerwaard West	716	678	0	402	54	17	0
Voorne	1083	0	0	185	47	77	0
Putten	1116	415	11	306	165	42	1
Hoeksche Waard	8.732	1.254	0	2.583	2083	279	6
De Biesbosch	1711	17	144	142	50	4	0
Goeree-Overflakkee	2940	1698	8	15	124	87	5
Maasvlakte	1594	429	0	930	402	30	0
Totaal overig gebied	53647	7835	1089	12683	6713	1842	91
Totaal alle gebieden	72.824	19.074	1.374	15.591	8.920	2.413	99

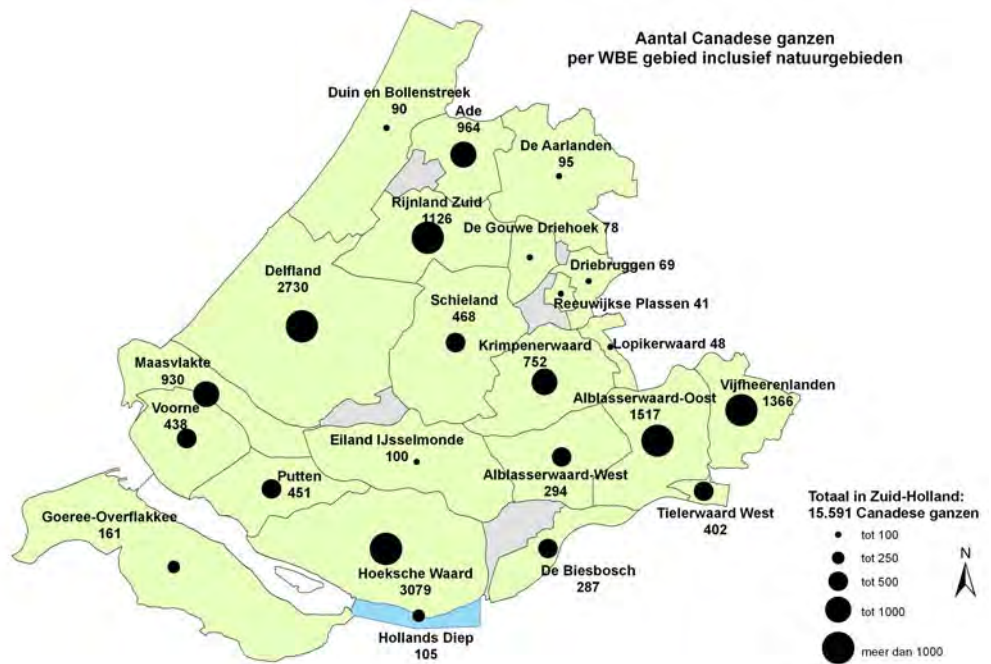
Op de volgende pagina's staan in de figuren 3.2 tot en met 3.8 de aantallen en verspreiding weergegeven voor de verschillende ganzensoorten in Zuid-Holland.

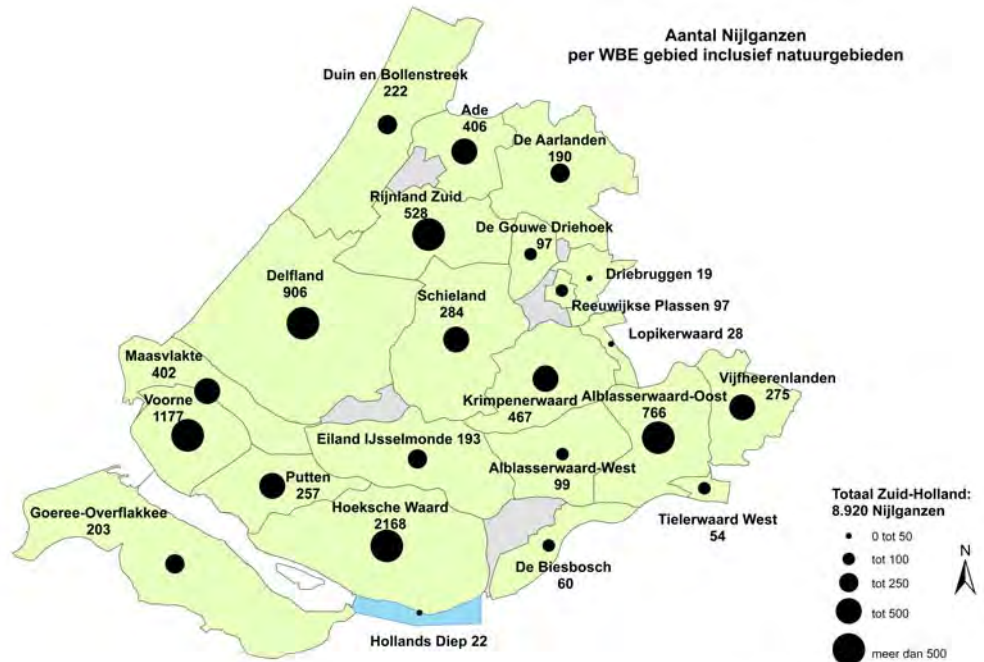
Figuur 3.2 Aantal grauwe ganzen per telgebied.

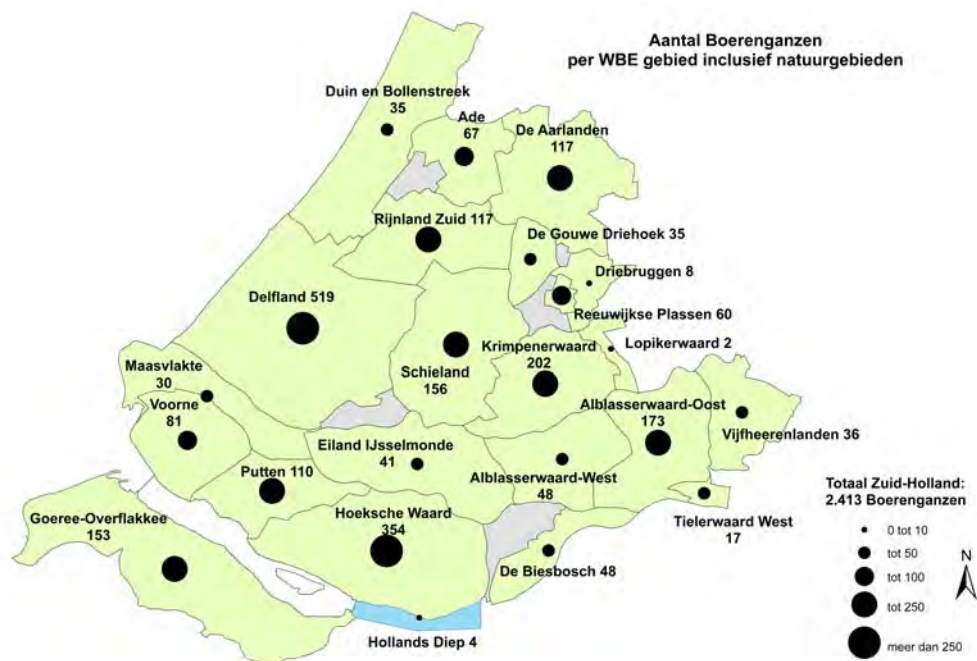
Figuur 3.3 Aantal brandganzen per telgebied.

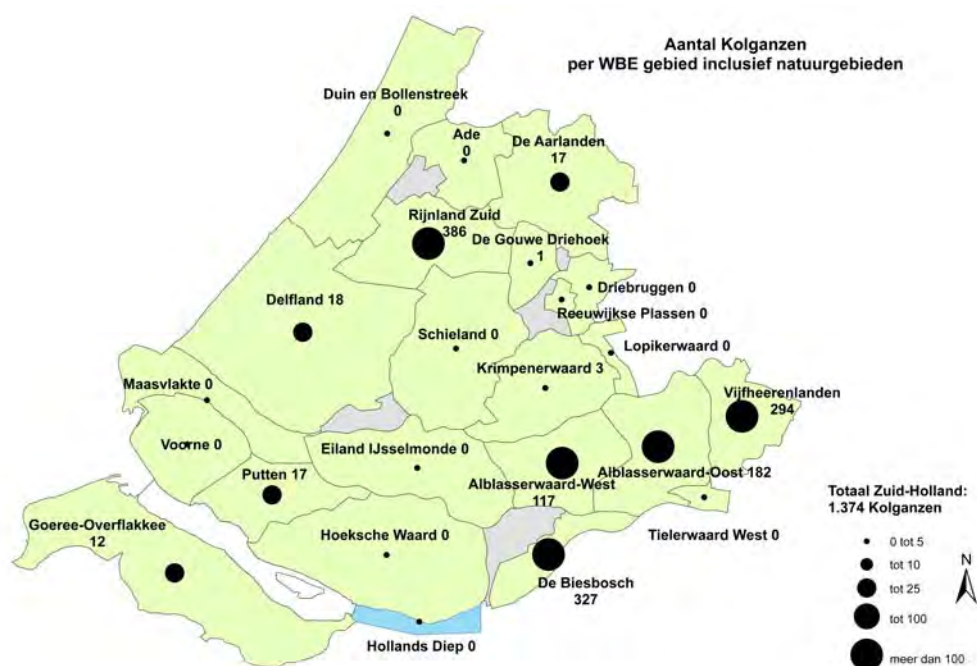
Figuur 3.4 Aantal Canadese ganzen per telgebied.

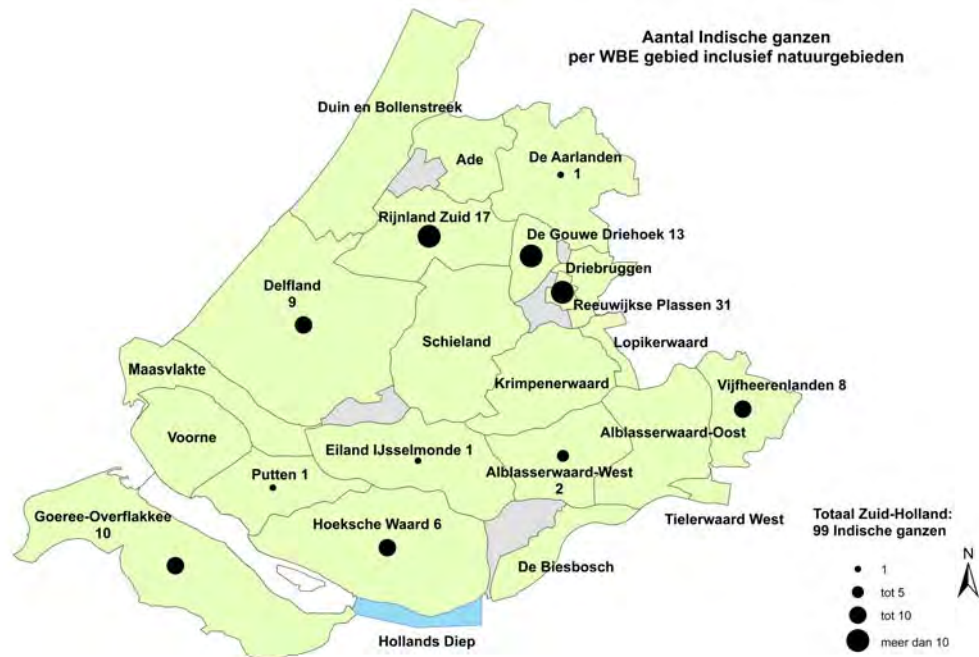
Figuur 3.5 Aantal Nijlgezen per telgebied.

Figuur 3.6 Aantal boerenganzen per telgebied.

Figuur 3.7 Aantal kolganzen per telgebied.

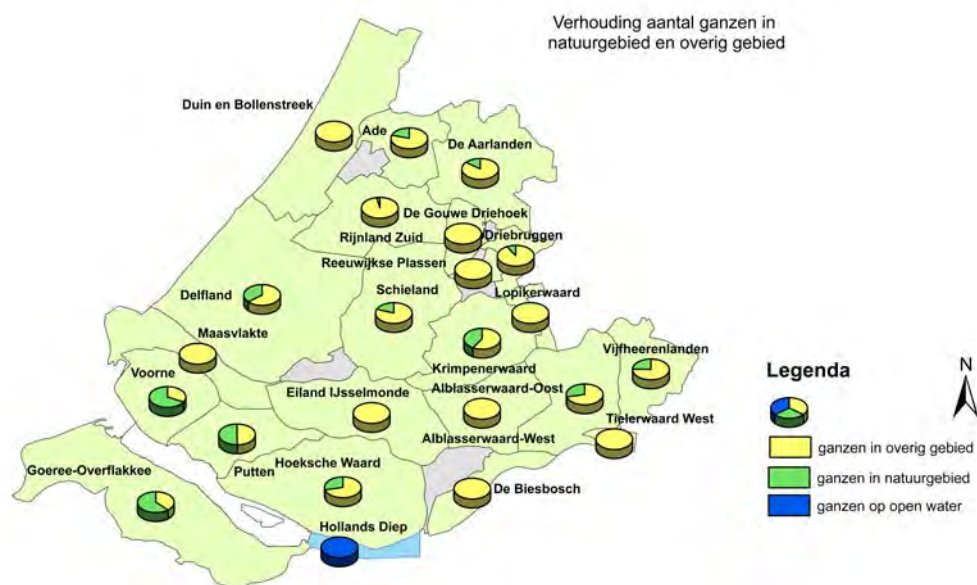
Figuur 3.8 Aantal Indische ganzen per telgebied.

3.2 Vergelijking aantal ganzen in de drie gebiedscategorieën

In deze vergelijking wordt onderscheid gemaakt in natuurgebieden, grote wateren (in de Delta) en overige gebieden. De telgebieden zijn voor het grootste deel in agrarisch gebruik (weiland of akkerland). Uitzonderingen zijn: de Reeuwijkse plassen dat vanzelfsprekend voor het grootste deel uit plassen bestaat, Delfland dat voor een deel uit kassengebied bestaat en de Maasvlakte dat het Rotterdamse havengebied beslaat plus de Maasvlakte.

In totaal zijn circa 28% van de ganzen in Zuid-Holland waargenomen in de natuurgebieden, op de grote wateren 2% en in het overig gebied 70%. Deze verhouding is vergelijkbaar met vorig jaar (resp. 25%, 1% en 74%).

In 2013 is net als in 2012 van de grote wateren alleen het Hollands Diep op de vastgestelde teldatum geteld. Tellingen op de volgende open wateren: het Haringvliet, Grevelingen en Krammer en Volkerak zijn niet op de vastgestelde teldatum uitgevoerd en worden om die reden niet meegenomen in de resultaten. In totaal zijn hier 8.630 ganzen geteld (resp. 4.308, 2.113 en 2.209 ganzen) (zie hoofdstuk 3.1). Figuur 3.9 geeft de verhouding weer van de totalen aan ganzen in de drie gebiedscategorieën.

Figuur 3.9 Verhouding totaal aantal van alle ganzen in de drie gebiedscategorieën.

3.3 Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling

Om een zuivere vergelijking te maken tussen de tellingen uit 2012 en 2013 zijn alleen die gebieden meegenomen die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld.

In beide jaren zijn binnen de meeste WBE's dezelfde gebieden geteld. In 2013 is in tegenstelling tot 2012 het natuurgebied Beninger Slikken op Putten wel geteld. Ook zijn dit jaar telresultaten van de natuurgebieden van het Zuid-Hollands Landschap in de Vijfheerenlanden ontvangen. Deze gebieden worden dus niet meegenomen in de vergelijking.

Spaarbekkens Beerenplaat (eigendom drinkwaterbedrijf Evides), Haringvliet, Krammer, Volkerak en Grevelingen zijn net als in 2012 in 2013 niet op de teldag geteld en zijn daarom niet meegenomen in de vergelijking.

In de regio Duin- en Bollenstreek is één telsector niet geteld. Een groot deel van Goeree-Overflakkee is niet geteld door de WBE. Dit kan grote invloed op het totaal aantal getelde ganzen. Het eiland Tiengemeten van Natuurmonumenten is niet geteld, ondanks de inspanningen van Natuurmonumenten, WBE Hoeksche Waard en Sovon om tellers te mobiliseren. Op Putten zijn drie telsectoren, waaronder twee van Staatsbosbeheer niet geteld. In de Biesbosch (sinds 2013 onder de verantwoordelijkheid van WBE Hoeksche Waard) is één telsector van SBB niet geteld. Door WBE Alblasserwaard-Oost is één telsector niet geteld. Deze gebieden vallen buiten de vergelijking. Een overzicht van de gebieden opgenomen in de vergelijking staat in bijlage 3.

In tabel 3.3 zijn de aantallen weergegeven per soort en per jaar voor de gebieden die vergeleken kunnen worden. In de laatste regel zijn ter illustratie ook de aantallen gegeven voor alle telgebieden samen, dus inclusief de hierboven genoemde uitgesloten gebieden.

Tabel 3.3 Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2012 en 2013. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld (Den Hollander & Visser, 2012).

Soort	Vergelijkend aantal	Vergelijkend aantal	Toe- of afname over 2012-2013	
	21-07-2012	20-07-2013	Aantal	Percentage
grauwe gans	57.726	65.628	7.902	+14
brandgans	8.850	10.620	1.770	+20
Canadese gans	16.821	15.006	-1.815	- 11
Nijlgans	12.952	8.488	-4.464	- 34
boerengans	3.152	2.250	-902	- 29
kolgans	1.116	1.336	220	+20
Indische gans	127	89	-38	- 30
Totaal vergelijking	100.744	103.417	2.637	+3
Totalen van al de telgebieden*	150.103	120.295	-29.808	- 20

* Geen zuivere vergelijking, zie tekst.

In vergelijking met twee opeenvolgende jaren waarin gebiedsdekkend is geteld, is het totaal aantal ganzen in 2013 licht toegenomen met 3% ten opzichte van 2012.

4 Kwaliteit van de telling _____

De kwaliteit van de telling is afhankelijk van een aantal factoren. Zijn bijvoorbeeld alle gebieden geteld die voor ganzen geschikt zijn of zijn er gebieden overgeslagen? Andere factoren zijn verplaatsingen van groepen ganzen, de wijze van tellen en de mogelijkheid om de ganzen waar te nemen (belemmeringen komen voor door hoog gras, ganzen in het riet of op eilandjes). Naast deze factoren speelt ook de organisatie van de telling een rol. Hieronder volgt een bespreking van de factoren die de kwaliteit van de telling bepalen.

4.1 Telmethode en verwerking telgegevens

Dit jaar is het verwerken van de telgegevens verder gedigitaliseerd en daarmee ook het invoeren van grote groepen ganzen en individuen gestandaardiseerd. Telcoördinatoren van de WBE's voerden de aantallen ganzen in in het Nederlands Wildregi-satiesysteem van de KNJV. Dus ook de tellingen van terrein beherende organisa-ties met percelen binnen de WBE. Hierdoor is het samenwerken gestimuleerd. Daarnaast merkten de telcoördinatoren als eerste dubbeltellingen op. WBE's die problemen ondervonden bij de voorbereidingen en verwerking van telresultaten in NWRS hebben hulp gekregen van de KNJV. Uiteindelijk hebben alle WBE's hun tel-gegevens ingevoerd in NWRS.

Een verbeterpunt ten opzichte van vorig jaar is dat telcoördinatoren van WBE's per telsector aan kunnen geven of het een natuurgebied of overig gebied betreft. He-laas was het bij het exporteren van de data uit NWRS niet mogelijk om deze infor-matie te koppelen aan de telresultaten. Dit is een verbeterpunt voor komend jaar. Een oplossing voor 2013 is gevonden door op basis van naamgeving van de telsec-toren en tijdsbesteding van de verschillende terreinbeheerders die wordt genoteerd in NWRS te achterhalen of de sector een natuurgebied is of overig gebied. Dit is geverifieerd bij de telcoördinatoren, omdat het bijhouden van de tijdsbesteding per tellende organisatie niet als activiteit staat genoteerd in het telprotocol.

4.2 Gebiedsdekking van de telling

Ten opzichte van vorig jaar is een kleiner areaal geteld. Het gaat om enkele telsec-toren binnen verschillende gebieden die vorig jaar wel geteld zijn in tegenstelling tot dit jaar. Daarnaast is meer dan de helft van de telsectoren op Goeree-Overflakkee niet geteld.

Tellingen wildbeheereenheden

Alle WBE's hebben een gebiedsdekkende telsectorindeling die opgenomen is in NWRS. De telresultaten zijn per telsector ingeleverd. Bij WBE's Putten, Alblasser-waard-Oost en Duin- en Bollenstreek zijn één of twee telsectoren niet geteld. Van een groot en voor ganzen belangrijke gebied, Goeree-Overflakkee zijn heel weinig telresultaten beschikbaar. Vorig jaar is geconstateerd dat de opdracht voor het

uitvoeren van een gebiedsdekkende telling voor WBE Goeree-Overflakkee te groot is. Het is een relatief groot gebied, met veel verschillende terreinbeheerders met veel versnipperde gebieden en veel open water. Afstemming voor het tellen en beoordeling van de telgegevens achteraf is daarom een hele klus voor een vrijwillige telcoördinator. WBE Goeree-Overflakkee heeft sinds dit jaar een nieuwe telcoördinator en telcommissie, maar tijdens de telling van zomerganzen is de coördinatie en communicatie moeizaam verlopen.

Tellingen natuurgebieden

Een belangrijk ganzengebied dat niet is geteld is de het eiland Tiengemeten van Natuurmonumenten, dat binnen het telgebied Hoeksche Waard valt. Hier moet volgend jaar geteld worden, omdat hier grote groepen ganzen voorkomen. Om alle gebieden van Natuurmonumenten op dezelfde dag te tellen, lijken te weinig vrijwilligers in de regio beschikbaar. Vorig jaar is het niet gelukt om de Beninger Slikken op Putten te tellen, dit jaar Tiengemeten. Ook is een van de twee telsectoren van Staatsbosbeheer in de Biesbosch niet geteld (Dordtse Biesbosch). WBE De Biesbosch valt sinds 2013 onder WBE Hoeksche Waard. Inmiddels kennen de telcoördinator van WBE Hoeksche Waard en de terreinbeheerder elkaar en zal komend jaar eenvoudig afgestemd kunnen worden.

Tellingen open water

Buitendijkse gebieden en de Delta wateren zijn geteld vanaf boten. Het tellen van de grote wateren vindt standaard op een afwijkende datum plaats (behalve het Hollands Diep dat door WBE Hoeksche Waard wordt geteld). Hier worden ongeveer in dezelfde periode wel tellingen uitgevoerd voor andere opdrachtgevers en doeleinden. De tellingen vinden in de werkweek plaats, buiten de vakanties. Het is daarom niet te verwachten dat deze teldatum aangepast wordt aan de telling voor provincie Zuid-Holland. Na de telling is een mail verstuurd naar de betreffende coördinatoren om de telgegevens aan te leveren. Rijkswaterstaat, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Staatsbosbeheer hebben hier gehoor aan gegeven.

4.3 Dubbeltellingen

Dubbeltellingen die ontstaan door verplaatsingen van ganzen zijn nauwelijks uit de gegevens te halen. Dat komt doordat er niet met zekerheid kan worden gezegd of een bepaalde groep of een deel ervan tot een eerder getelde groep behoort. Omdat elk jaar op de zelfde manier gebiedsdekkend de hele provincie wordt geteld is de invloed van deze mogelijke dubbeltellingen op de totale telresultaten gering.

Als het om grote groepen ganzen gaat (>1.000) zijn dubbeltellingen vaak wel uit de gegevens te halen. Deze vermoedelijke dubbeltellingen zijn achteraf te signaleren met behulp van de telkaarten en de telgegevens en door nabellen met de WBE en/of de TBO. Via digitale registratie van telgegevens in NWRS kunnen eventuele dubbeltellingen bij invoer al worden geconstateerd. In de uitvoer bleek een telsector dubbel te zijn geteld door WBE en terreinbeheerder. Dit is hersteld.

4.4 Kwaliteit telling ten opzichte van 2012

Ten opzichte van vorig jaar zijn er minder gebieden geteld. Het gaat om enkele telsectoren binnen verschillende gebieden die vorig jaar wel geteld zijn in tegenstelling tot dit jaar. Daarnaast is meer dan de helft van de telsectoren op Goeree-Overflakkee niet geteld. Mogelijk beïnvloedt dit ook de grote verschillen tussen de aantallen die in 2012 en 2013 zijn waargenomen per soort. Ook is het mogelijk dat het effect van afschot zichtbaar wordt bij de soorten met een grote afname.

De telcoördinatoren zijn gevraagd naar hun visie op de toe- of afname van ganzen in hun gebied. Enkele telcoördinatoren geven aan dat de telling dit jaar onverwacht andere resultaten heeft opgeleverd dan vorig jaar. Grote groepen ganzen of een bepaalde soort die verwacht werd zijn niet waargenomen of andersom. Een mogelijke verklaring zijn de weersomstandigheden. Hierdoor was de gewasontwikkeling een tot twee maanden later. Mogelijk heeft dit ook invloed gehad op het gedrag van de ganzen en hun broed- en ruiperiode. Het effect van afschot werd niet genoemd door de telcoördinatoren. Wel enkele incidenten zoals baggerwerkzaamheden die voor verstoring zorgden.

De kwaliteit van de telling is goed door het invoeren van de telgegevens in NWRS door de regionale telcoördinator die veel inzicht heeft in de gebiedssituatie en daarvoor snel zicht heeft op realistische aantallen en dubbeltellingen. Het analyseren van de resultaten uit natuurgebieden en overige gebieden kan efficiënter wanneer NWRS hiervoor verbeterd wordt. De vergelijking van aantallen in natuurgebieden en overige gebieden met voorgaande jaren is niet met zekerheid te maken. Omdat een grote groep het ene jaar in het natuurgebied en het andere jaar in het aangrenzend natuurgebied kan worden waargenomen. Het totaal aantal ganzen binnen de WBE grenzen is vaak beter te vergelijken met het jaar daarvoor.

5 Aanbevelingen toekomstige tellingen_____

5.1 Ontbrekende gebieden

Aanbeveling is om alle WBE's en terrein beherende organisaties voorafgaand aan de telling een overzicht te sturen met natuurgebieden die binnen iedere afzonderlijke WBE vallen. Dit jaar is het overzicht alleen verstuurd naar gebieden waar ten opzichte van vorig jaar een betere afstemming nodig was. Het overzicht is in deze gebieden positief ontvangen en heeft de telling beter bespreekbaar gemaakt tussen WBE en TBO.

Op Goeree-Overflakkee kan het belang van de telling onderstreept worden door een gesprek met de telcoördinator en telcommissie of een presentatie voor de leden. Bij Natuurmonumenten op de Zuid-Hollandse eilanden is een structureel tekort aan tellers voor belangrijke ganzengebieden. Natuurmonumenten zou bij de opstart van de telling een afspraak met Sovon kunnen maken over het inzetten van een teller van Sovon.

Binnen WBE IJsselmonde is de Sophiapolder natuurgebied geworden. Volgend jaar moet dit gebied als aparte telsector opgenomen worden in NWRS.

Alle andere WBE's waar telsectoren ontbraken dit jaar, moeten komend jaar specifiek op deze telsectoren worden gewezen. Zo wordt voorkomen dat meerdere jaren achter elkaar deze gebieden niet worden geteld.

5.2 Registratiesysteem NWRS

Het scheiden van de telresultaten uit natuurgebieden en overig gebied verdient aandacht. De noodzaak hiervan moet duidelijker gecommuniceerd worden, opdat natuurgebieden een aparte telsector krijgen in NWRS, maar ook om te zorgen dat aantallen uit natuurgebieden herkenbaar worden ingevoerd. Een verbeterslag is gemaakt doordat sinds 2013 in NWRS telsectoren te labellen zijn. Alleen bleek bij het exporteren van de data het label te ontbreken. Dit is een verbeterpunt voor een volgende telling.

De procedure voor het verwerken van de telgegevens uit natuurgebieden was dit jaar zo georganiseerd dat de telcoördinatoren van de WBE's de telformulieren ontvingen van de telcoördinatoren van de TBO's. Om beter een vinger aan de pols te houden m.b.t. het aanleveren van deze informatie aan de WBE's en de compleetheid van deze gegevens sturen de TBO's volgend jaar de telgegevens eerst naar CLM. CLM checkt op volledigheid (alle gebieden geteld, het telformulier is goed en compleet ingevuld) en stuurt daarna de telformulieren door naar de WBE om ze te laten invoeren in NWRS.

Bronnen

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2012. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2012 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Hollander, den H.J. & A. Visser, 2011. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2011 - resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Jeugd van der, H.P. & De Boer, V., 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON Inventarisatierapport2006/12. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen.

SOVON website, 2011. Herkenning exoten.

Tolkamp, W. & Guldemon, J.A., 2009. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2009 -resultaten en aanbevelingen-. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Visser, A., Guldemon, J.A. & Tolkamp, W., 2010. Integrale telling Zomerganzen Zuid-Holland 2010

Bijlage 1 Telprotocol_____

Protocol zomertelling ganzen

Gezamenlijk protocol
voor de provinciale
zomertellingen van ganzen

Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen

**Vastgesteld:
April 2012**

Inleiding

Dit protocol is opgesteld ter bevordering van een gestandaardiseerde telling in de zomer van ganzen in Nederland. In de zomer (juli) bevinden zich in Nederland (zo goed als) alleen ganzen die ook in Nederland broeden. Het overgrote deel van deze in Nederland broedende vogels voltooien hun jaarcyclus in of nabij hun broedgebied. Deze ganzen worden overzomerende ganzen of zomerganzen genoemd en ook wel jaarrond ganzen of standganzen. Deze laatste termen dekken echter niet geheel de lading omdat een klein deel toch elders overwintert, zo is door halsbandonderzoek aangetoond (database geese.org). In de winter worden de zomerganzen in Nederland aangevuld met veel grotere aantallen ganzen die in het Arctisch gebied broeden.

Belang telgegevens

Deze zomertelling van ganzen heeft twee belangrijke doelen: een zo volledig mogelijk overzicht verkrijgen van het aantal ganzen per soort in de afzonderlijke provincies en het schatten van een landelijk totaaloverzicht van het aantal overzomerende ganzen. Provincies zijn verantwoordelijk voor het opstellen van het beleid en de faunabeheereenheden voor het opstellen van het faunabeheerplan. Om het beleid en het beheer te kunnen evalueren en eventueel bij te stellen zijn gegevens over de populatieontwikkeling nodig, evenals gegevens over schade en de uitgevoerde maatregelen. In het bestuur van elke faunabeheereenheid zijn de belangen van de verschillende typen grondgebruik vertegenwoordigd: jacht, landbouw, particulier grondbezit en natuurbeheer (terreinbeherende organisaties). Een breed gedragen protocol en (gezamenlijke) uitvoering van de telling door betrokken organisaties dragen bij aan betrouwbare en niet ter discussie staande populatiegegevens.

In de landelijke werkgroep zomertelling ganzen die dit protocol heeft opgesteld zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd: SOVON, de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV), Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland (afd. onderzoek en advies), Staatsbosbeheer, de Faunabeheereenheid (FBE) Zuid-Holland, FBE Utrecht, FBE Limburg, en CLM Onderzoek en Advies. Deze organisaties hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met het tellen en verwerken van de telgegevens en met het beheer van ganzen. De werkgroep zal ieder jaar de belangrijkste gegevens van de verschillende provinciale tellingen in een kort verslag opnemen.

Er is gekozen voor één landelijke teldag. Dit omdat ganzen provinciegrenzen kunnen overvliegen en zich niet gedurende het gehele zomerseizoen op dezelfde plaats bevinden. Met een simultane telling in de provincies kunnen gegevens uit verschillende provincies met elkaar worden vergeleken en kan een goede schatting worden gemaakt van het totale aantal ganzen in Nederland.

Telinstructie

Welke periode tellen

De beste telperiode is de tweede helft van juli (zie bijlage 3). In die tijd zit het broedseizoen er voor de meeste broedende ganzen op en vindt geen (vleugel)lui meer plaats. De vogels verzamelen zich, verliezen wat van hun schuwheid en zijn daardoor gemakkelijker te tellen dan eerder in het seizoen. Bovendien vindt nauwelijks trek plaats, zodat geen 'vervuiling' van de telgegevens ontstaat door wintergasten die worden meegeteld. Begin augustus kan de graanoogst al plaatsvinden, waardoor juist wel sprake kan zijn van verplaatsingen.

Er is daarom gekozen om jaarlijks op **de derde zaterdag van juli** te tellen. Houd u zich ook aan deze datum. Afwijking hiervan kan dubbeltellingen als het gevolg van verplaatsingen in de hand werken. Alleen bij zeer ongunstige weers- of andere omstandigheden kan eventueel op een andere dag worden geteld. U wordt verzocht de teldatum en de reden van het verplaatsen van de teldatum te vermelden op het telformulier.

Welk tijdstip

Zomerganzen maken in juli 's ochtend vroeg en 's avonds foerageervluchten maar verblijven midden op de dag urenlang op dezelfde plek. Dit is het aangewezen tijdstip om ze te tellen. Een telling dient **tussen 9:30 en 16:00 uur** plaats te vinden, waarbij vanwege standaardisatie bij voorkeur direct om 9:30 uur wordt gestart.

Telgebieden/telsectoren

Belangrijk is dat er wordt geteld in vaste **telgebieden** of **telsectoren** (vanaf hier worden deze voor het gemak telgebieden genoemd). Een telgebied is een afgebakend gebied met een vaste, van tevoren afgesproken en vastgelegde begrenzing dat binnen een dagdeel kan worden geteld. Voor de vergelijkbaarheid, om dubbeltellingen te voorkomen en voor de correcte uitwerking van de telling is het nodig om zich aan de vastgelegde begrenzing van de telgebieden te houden. Dit is belangrijk voor de standaardisatie van de telmethode en betrouwbaarheid van de resultaten.

Een telgebied dient **geheel doorkruist** te worden (en niet alleen daar geteld te worden waar men uit ervaring weet 'dat er ganzen zitten'), zonder delen twee keer te bezoeken (kans op dubbeltellingen). Dat geldt ook voor stedelijk gebied en bossen met wateren omdat daar tegenwoordig ook relevante aantallen aanwezig zijn. Het beste is om een vaste route te kiezen die jaarlijks wordt herhaald. Teken deze route in op een gebiedskaart zodat ook anderen deze route kunnen volgen en herhalen. Bij voorkeur dient een telgebied jaarlijks door dezelfde groep te worden geteld. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan kan met behulp van de kaart in ieder geval een zelfde route worden aangehouden. Ga anders van tevoren zelf op verkenning of bestudeer een topografische kaart of luchtfoto.

Tellers

Tellingen dienen te worden uitgevoerd door **minimaal twee tellers**. Telgebieden kunnen het beste in gezamenlijk verband (vogelaars/jagers/terreinbeheerders/etc.) worden geteld zodat het draagvlak voor de telresultaten het grootst is. Bij grote groepen kunnen teams de verschillende soorten verdelen. In het ideale geval zijn minimaal drie tellers aanwezig: één concentreert zich als chauffeur op de route en telt eventueel mee, de tweede telt en de derde noteert en telt eventueel mee. Maak hierover van te

voren afspraken met elkaar. Wanneer een gebied door een grotere telploeg wordt bezocht, kunnen de taken nog gemakkelijker worden verdeeld (bijvoorbeeld een persoon telt de grauwe ganzen en soepganzen, een ander de Canadese ganzen en nijlganzen, en een derde maakt de notities).

Wijze van tellen

Alle ganzen **aan de grond ongeacht de soort**, worden geteld. **Overvliegende dieren worden niet meegeteld, opvliegende en net landende dieren wél.** Door overvliegende vogels niet mee te tellen worden dubbeltellingen voorkomen. Maak een aantekening als ze het telgebied uitvliegen. Jonge ganzen zijn in juli al lastig te onderscheiden van de ouderdieren. De jongen en ouderdieren hoeven daarom niet apart te worden opgeschreven. Voor alle soorten geldt dus dat het **totaal aantal ganzen, inclusief de jongen, wordt genoteerd.**

Vogels die zich buiten de grenzen van het eigen telgebied ophouden dienen NIET te worden meegeteld en genoteerd. Dit om verwarring en dubbeltellingen te voorkomen. Probeer jaarlijks, als de omstandigheden dit toelaten, de tijdsbesteding (intensiteit waarmee het gebied doorzocht wordt) per telgebied gelijk te houden zodat gegevens vergelijkbaar blijven.

Hybriden, kruisingen tussen twee verschillende soorten ganzen, worden ook meegeteld. Tegenwoordig worden regelmatig hybriden van diverse soorten ganzen waargenomen. Omdat soms erg lastig is te bepalen welke kruising tussen soorten heeft plaatsgevonden (kenmerken variëren nogal) wordt deze niet nader te bepalen groep tot “hybride” beperkt. Deze staan op het telformulier vermeld als ‘overige ganzen/ soepgans’.

Alle groepen groter dan 50 exemplaren, ongeacht de soortensamenstelling, worden op het telformulier bij **“Groepen (> 50 ganzen)”** ingevuld en worden **op kaart gemarkeerd** met behulp van het volgnummer van het telformulier. Het intekenen geeft extra informatie en zo kunnen bij de verwerking van de gegevens bovendien eventuele dubbeltellingen gemakkelijker worden ontdekt. Individuele ganzen of ganzen die zich in groepen van minder dan 50 exemplaren bevinden, worden op het telformulier ingevuld bij **“Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)”** hoeven niet op kaart gemarkeerd te worden. Dit mag echter wel, maar in dat geval dient u deze bij “Groepen (>50 ganzen)” in te vullen met het bijbehorende volgnummer.

Zie bijlage 1 voor een voorbeeld van een ingevuld telformulier en gemarkeerde kaart.

Als er bepaalde ganzensoorten niet worden waargenomen dient na de telling een ‘0’ ingevuld te worden bij het totaal van de betreffende soort. Wanneer er om wat voor reden dan ook niet is geteld, vul dan **‘telling niet uitgevoerd’** in op het formulier en stuur het wel op naar de verwerker van de telling. Wanneer er immers niets is ingevuld of een formulier niet wordt opgestuurd is het niet duidelijk of er wel of niet geteld is. Het formulier dient altijd zo volledig mogelijk te worden ingevuld en te worden opgestuurd.

Groepen tot enkele tientallen vogels kunnen goed individueel worden geteld. Bij grotere groepen kan het noodzakelijk zijn om eenheden van vijf tot zelfs 100 vogels ‘af te passen’ op de groep. Bij 100en vogels kunnen het best groepen van minimaal 10 of 25 individuen afgestapt worden, bij 1000en vogels kunnen het best groepen van 50 of 100 worden afgestapt. Dit afpassen vereist een zekere ervaring en handigheid. Minder ervaren tellers wordt aangeraden om een **grote groep enkele malen te tellen** op de beschreven manier en dan het gemiddelde van de uitkomsten aan te houden. Het is aan te bevelen om al voor men begint met tellen snel een schatting van de grootte van de gehele groep te maken. Als

een groep halverwege de telling wordt verstoord en opvliegt is een nauwkeurige telling niet meer mogelijk. Bij groepen waar meerdere soorten ganzen zich ophouden kan het beste eerst de hele groep worden geteld en vervolgens de soorten apart. Het **bepalen van de soortensamenstelling door steekproeven wordt afgeraden** omdat verschillende soorten binnen de groep niet overal gelijk zijn verdeeld. De telgegevens dienen op het **speciale telformulier** te worden genoteerd en groepen worden op het **kaartje van het telgebied** gemarkeerd. Het kaartje is ook gemakkelijk voor de oriëntatie. Een potlood als schrijfmateriaal voldoet het beste bij nat weer.

Het lijkt voor de hand liggend, maar probeer te allen tijde **verstoring te voorkomen**, dus jaag geen groepen op behalve als het niet anders kan. Verjaging vergroot de kans op dubbeltellingen. Tellingen kunnen in veel gevallen gewoon van de openbare weg worden uitgevoerd.

In principe **zijn alle vervoermiddelen toegestaan**, maar probeer ieder jaar de telling wel met hetzelfde soort vervoermiddel uit te voeren. Fietsen en lopen maakt het mogelijk om een gebied nauwgezet te onderzoeken (en is milieuvriendelijk), tellen vanuit een auto kan nodig zijn in grote gebieden, bij minder goed weer en om eventuele verstoring te voorkomen. In sommige gevallen is het nodig een boot te gebruiken.

Een verrekijker is bij een telling onontbeerlijk. Een telescoop is een handige aanvulling en eigenlijk onmisbaar bij het tellen van grote en verre groepen. Bij het tellen kan een handteller goede diensten bewijzen (voor enkele euro's te bestellen via internet; zoek via Google). Een **vogelgids** is handig om bij twijfel de kenmerken op te zoeken en de waarneming te bevestigen.

Samenvattend

- Derde zaterdag in juli.
- 09.30-16.00 uur.
- Vlakdekkende telling in telgebieden.
- Vlakdekkend dus gebied wordt geheel doorkruist.
- Ganzen buiten het telgebied worden niet geteld.
- Probeer verstoring te vermijden.
- Minstens 2 tellers, liefst drie.
- Alle ganzen (oude en jonge) worden geteld, ongeacht de soort.
- Hybriden tellen we mee onder het kopje 'overige ganzen/ soepgans'.
- Overvliegende dieren worden NIET meegeteld.
- Net landende (invallende) vogels worden wel geteld (behalve als men zeker weet dat de groep al geteld is), opvliegende vogels eveneens.
- Groepen >50 stuks: invullen bij "Groepen (> 50 ganzen)" en op kaart markeren met het volgnummer.
- Losse individuen en groepen <50: invullen bij "Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)"
- "0" wordt ingevuld, indien van een soort of van alle soorten geen vogels zijn gezien.
- Vul "telling niet uitgevoerd" in, indien een telgebied niet is geteld.
- Tijdsbesteding per telgebied wordt (jaarlijks) vergelijkbaar gehouden.
- Alle vervoermiddelen zijn toegestaan.
- Kennis van het terrein is belangrijk.
- Uitrusting: verrekijker, telformulieren, telgebiedkaart, deze handleiding. Verder zijn handig: telescoop, vogelgids en handteller.

Telformulier zomerganzen

per telgebied

Telgebied nr: _____

Naam telgebied: _____

Datum telling: _____

Naam tellers: _____

Telefoonnummers _____

Emailadressen _____

Tellende organisaties: TBO/ WBE/ Vogelwerkgroep/ Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: _____ Tijdstip eind telling: _____

Wijze van verplaatsing: auto/ fiets/ boot/ te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: _____

Is het hele telgebied geteld? ja/ nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

[illegible]

BIJLAGE 1: Uitleg ten aanzien van het gebruik van het telformulier.

In dit voorbeeld zijn de telgegevens van telgebied nr. 1, de Amerongse Bovenpolder ingevuld. Dit telgebied betreft slechts één van de tien telgebieden die deel uitmaken van “de Waarden van Rijn en Lek”. Voor elk telgebied heeft men dan ook een apart formulier nodig.

De tijdstippen van begin en einde van de telling zijn die van de telling in dit telgebied, dus niet van de totale telling in “de Waarden”.

Van belang is ook dat aangegeven wordt of het hele telgebied is geteld en, indien dat niet het geval is, wat daarvan de oorzaak is.

- In de tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen kleine groepjes ganzen en groepen die groter zijn dan 50 stuks. In alle gevallen kan zo’n groep natuurlijk uit meerdere soorten bestaan.
- Zo staat er in de bovenste helft van de tabel een groep vermeld met 36 grauwe ganzen en 5 brandganzen (samen 41 stuks). Er staat ook een klein groepje grauwe ganzen in van 9 dieren en bv een waarneming van 2 Canadese ganzen.
- In het onderste deel van de tabel gaat het om waarnemingen van groepen van meer dan 50 dieren. Deze waarnemingen worden daarnaast ook nog gemarkeerd op een kaartje van het gebied, zodat bij de centrale verwerking van de resultaten duidelijk wordt waar de grootste concentraties per soort te vinden zijn.

Telformulier zomerganzen

per telgebied

Telgebied nr: 1
Naam telgebied: Amerongse Bovenpolder
Datum telling: 20 juli 2011

Naam tellers: R. R. Schuurmans
C. Simons

Telefoonnummers 06-
0317 -

Emailadressen r.schuurmans@
ch. simons @

Tellende organisaties: ☒ TBO / WBE / Vogelwerkgroep / Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: 9.30 uur Tijdstip eind telling: 10.10 uur

Wijze van verplaatsing: ☒ auto / fiets / boot / te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: helder, goed zicht

Is het hele telgebied geteld? ☒ ja / nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

		Onderverdeling						Totaal aantal	
		Grauwe gans	Kol gans	Brand gans	Canad. gans	Indisch. gans	Nijl gans		Overige ganzen/soepgans
Aantal ganzen tussen: 1 en 50 stuks (< 50)					1			1	
	36		5					41	
	14						18	32	
	4							4	
	9							9	
	47							47	
				2				2	
						15		15	
	Subtotaal	110	0	5	2	1	15	18	151
Groepen (> 50 ganzen)	1	137		46	7			190	
	2	566				145		711	
	3	59						59	
	4			48	4			52	
	5					1688			
	6								
	7								
	8								
	9								
	10								
	11								
	12								
	13								
	14								
	15								
	16								
	17								
	18								
	19								
	20								
	21								
	22								
	23								
	24								
	25								
	26								
	27								
Totaal: (Σ)		872	0	99	13	1	1848	18	2851

BIJLAGE 2: Teltips voor grote groepen

Aanbevelingen voor het tellen van grote groepen vogels zijn:

- Kleine groepen zoveel mogelijk individueel/per vogel tellen
- Door 5 of 10 vogels te tellen en vervolgens geschatte groepjes van deze grootte af te passen op de gehele groep kan men relatief snel het groepsaantal schatten. Deze snelheid is bijvoorbeeld gewenst als men verwacht dat de groep wegvlucht door de nadering van een voer- of vaartuig. In erg grote groepen kan men op deze manier zelfs groepjes van 50 of 100 individuen afpassen.
- Een groep kan twee tot 3 keer worden geteld om de juistheid van de telling te bevestigen. Wanneer het aantal van de twee tellingen ver uiteen ligt kan er nog een derde keer worden geteld.
- Het is aan te bevelen om al voor men begint met tellen snel een schatting van de grootte van de gehele groep te maken. Als een groep halverwege de telling wordt verstoord en opvliegt is een nauwkeurige telling niet meer mogelijk.
- In groepen waar meerdere soorten ganzen zich ophouden kan het lastig zijn om alle soorten apart te tellen. Mogelijk kan eerst de hele groep worden geteld en vervolgens de minst talrijke soorten apart. Het bepalen van de soortensamenstelling middels steekproeven is niet aan te raden omdat verschillende soorten binnen de groep niet overal gelijk zijn verdeeld.

Bijlage 3: Teldatum van de zomertelling ganzen

Voor verschillende zomertellingen van ganzen is in het verleden uitgebreid onderzocht welke teldatum het meest geschikt is. De tweede helft van juli is steeds als meest geschikte periode voor een gebiedsdekkende telling uit de bus gekomen.¹

Zichtbaarheid ganzen

Overwinterende of doortrekkende ganzen, met name brandganzen, kunnen nog tot eind mei in Nederland worden waargenomen (zie onderstaand figuur, in blauw). Een telling daarna, in mei of juni, kent als probleem dat dan veel ganzen broeden en erg teruggetrokken leven (zie onderstaand figuur, in rood). De verminderde zichtbaarheid maakt een gebiedsdekkende telling tijdens de broedperiode zeer lastig.

Wel staan in juli sommige gewassen (bijvoorbeeld graangewassen) hoog. Als ganzen in deze gewassen foerageren zijn deze niet goed zichtbaar. Volgens ganzenonderzoekers van SOVON foerageren ganzen in de zomer voornamelijk in de (vroeg) ochtend en in de avond. Als een telling vanaf 9.30 plaatsvindt zullen hoge gewassen over het algemeen geen problemen opleveren omdat de ganzen dan al weer naar de rustgebieden zijn teruggekeerd.

De broedperiode wordt direct gevolgd door de ruiperiode (zie onderstaand figuur, in groen). Ruiende grauwe ganzen zitten dan verscholen in rietmoerassen. Grauwe ganzen zijn half juli klaar met de rui. Daarna, in de tweede helft van juli, kunnen de ganzen het beste geteld worden. Hoewel brandganzen in de tweede helft van juli nog in de rui kunnen zijn, is deze soort volgens ganzenonderzoekers goed zichtbaar (in tegenstelling tot grauwe ganzen), omdat ze zich dan op open water bevinden. Ook nijlganzen ruien in juli, maar zijn juist dan goed te tellen omdat ze zich in grote ruigroepen op het water verzamelen.

Grootschalige verspreidingen

De maand augustus is minder geschikt voor een zomerganzentelling voornamelijk vanwege de vele grootschalige vliegbewegingen die plaatsvinden na de oogst van gewassen. Een telling in die periode zou daarom geen goed beeld opleveren van het aantal ganzen binnen de provincie in voorgaande maanden. Bovendien arriveren de eerste winterganzen vanaf begin augustus al in het noorden en westen van het land.

¹ Van Dorst 2011. Teldata en methode voor overzomerende ganzen in Nederland. KNJV.

	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus
Grauwe Gans								
Brandgans								
Kolgans								
Soepgans								
Canadese Gans								
Indische Gans								
Nijlgans								

----- KNJV Voorjaarsstelling

■ Broedperiode
■ Winterganzen aanwezig
■ Ruiperiode

■ ■ onduidelijk
■ ■ piekperiode
■ beste teldatum

Bijlage 2 Telformulier _____

Dit formulier kopiëren voor de tellers

Telformulier zomer ganzen **per telgebied**

Telgebied nr: _____

Naam telgebied: _____

Datum telling: _____

Naam tellers: _____

Telefoonnummers _____

Emailadressen _____

Tellende organisaties: TBO/ WBE/ Vogelwerkgroep/ Overig (omcirkelen)

Tijdstip begin telling: _____ Tijdstip eind telling: _____

Wijze van verplaatsing: auto/ fiets/ boot/ te voet (omcirkelen)

Weersgesteldheid: _____

Is het hele telgebied geteld? ja/ nee (omcirkelen)

Zo nee, wat was daarvan de oorzaak?

Tabel zie ommezijde!

[illegible]

Bijlage 3 Vergelijking aantal getelde ganzen per WBE

Aantallen voor de gebieden die zowel in 2012 als in 2013 zijn geteld.

Regio's	Grauwe gans		Brandgans		Kolgans		Canadese gans		Nijlgans		Boerengans	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Ade	3896	3134	83	159	38	0	438	964	404	406	49	67
TBO	1368	771	1	0	2	0	66	85	147	146	8	2
WBE	2528	2363	82	159	36	0	372	879	257	260	41	65
Alblasserwaard-Oost	2205	4243	50	265	357	156	1756	1242	756	651	318	173
TBO	265	1300	26	137	0	75	45	261	78	102	175	120
WBE	1940	2943	24	128	357	81	1711	981	678	549	143	53
Alblasserwaard-West	1498	1213	70	27	298	117	143	294	146	99	23	48
WBE	1498	1213	70	27	298	117	143	294	146	99	23	48
De Aarlanden	3015	5009	146	32	5	17	242	95	387	190	223	117
TBO	2004	629	74	11	5	17	109	66	229	127	105	44
WBE	1011	4380	72	21	0	0	133	29	158	63	118	73
De Biesbosch	2408	1993	46	45	186	327	369	287	181	60	60	48
TBO	775	282	0	28	0	183	146	145	40	10	54	44
WBE	1633	1711	46	17	186	144	223	142	141	50	6	4
De Gouwe Driehoek	503	691	465	585	0	1	106	78	34	97	39	35
WBE	503	691	465	585	0	1	106	78	34	97	39	35
Delfland	5025	5203	261	237	10	18	3082	2730	1686	906	610	519
TBO	2047	2444	90	171	2	0	287	576	145	67	28	3
WBE	2978	2759	171	66	8	18	2795	2154	1541	839	582	516
Driebruggen	2028	2441	649	689	10	0	41	69	62	19	12	8
TBO	247	57	203	250	0	0	0	6	5	6	0	8
WBE	1781	2384	446	439	10	0	41	63	57	13	12	0
Duin en Bollenstreek	809	1027	0	5	0	0	242	90	412	222	93	35
TBO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0
WBE	809	1027	0	5	0	0	242	90	412	218	93	35
Eiland IJsselmonde	1975	1138	0	0	0	0	158	100	121	193	42	41
WBE	1975	1138	0	0	0	0	158	100	121	193	42	41
Hoeksche Waard	8903	13450	2997	4038	0	0	3469	3184	4733	2190	316	358
TBO	266	2338	2858	2784	0	0	2	496	0	85	0	75
WBE	7624	8732	139	1254	0	0	3400	2583	3827	2083	308	279
open water	1013	2380	0	0	0	0	67	105	906	22	8	4
Krimpenerwaard	5216	5549	433	592	11	3	945	752	508	467	76	202
TBO	3753	2062	219	216	0	0	407	416	93	181	20	93
WBE	1463	3487	214	376	11	3	538	336	415	286	56	109
Maasvlakte	962	1594	277	429	50	0	696	930	376	402	130	30
WBE	962	1594	277	429	50	0	696	930	376	402	130	30
Putten	1603	1849	437	495	6	17	1025	451	946	257	98	106
TBO	832	733	14	80	6	6	483	145	707	92	47	64
WBE	771	1116	423	415	0	11	542	306	239	165	51	42
Reeuwijkse Plassen	1654	647	904	1169	0	0	118	41	143	93	82	60
WBE	1654	647	904	1169	0	0	118	41	143	93	82	60
Rijnland Zuid	5848	5629	299	241	2	386	1220	1108	527	518	445	113
WBE	5848	5629	299	241	2	386	1220	1108	527	518	445	113
Schieland	3974	4844	35	0	0	0	463	468	248	284	134	156
TBO	736	1045	0	0	0	0	19	59	5	46	15	34
WBE	3238	3799	35	0	0	0	444	409	243	238	119	122
Tielerwaard West	1672	716	1071	678	35	0	458	402	83	54	90	17
WBE	1672	716	1071	678	35	0	458	402	83	54	90	17
Vijfheerenlanden	2247	2742	73	128	108	294	1562	1235	964	175	108	34
WBE	2247	2742	73	128	108	294	1562	1235	964	175	108	34
Voorne	1451	2005	444	806	0	0	173	438	32	1177	186	81
TBO	567	922	420	806	0	0	85	253	5	1130	9	4
WBE	884	1083	24	0	0	0	88	185	27	47	177	77
Lopikerwaard	834	511	110	0	0	0	115	48	203	28	18	2
WBE	834	511	110	0	0	0	115	48	203	28	18	2
Totaal	57726	65628	8850	10620	1116	1336	16821	15006	12952	8488	3152	2250

Bijlage 4 Vergelijking aantal getelde ganzen per regio met faunabeheerplan_____

Aantallen voor de gebieden die zowel in 2012 als in 2013 zijn geteld.

Regio's	Grauwe gans		Brandgans		Kolgans		Canadese gans		Nijlgans		Boerengans	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Alblasserwaard	7.622	8.914	1.264	1.098	798	567	3.919	3.173	1.949	979	539	272
Delfland	5.025	5.203	261	237	10	18	3.082	2.730	1.686	906	610	519
Krimpenerwaard	6.050	6.060	543	592	11	3	1.060	800	711	495	94	204
Noordelijke delta	17.302	22.029	4.201	5.813	242	344	5.890	5.390	6.389	4.279	832	664
Reeuwijkse Plassen	4.185	3.779	2.018	2.443	10	1	265	188	239	209	133	103
Schieland	3.974	4.844	35	0	0	0	463	468	248	284	134	156
Zuid-Holland Noord	13.568	14.799	528	437	45	403	2.142	2.257	1.730	1.336	810	332
Totaal	57.726	65.628	8.850	10.620	1.116	1.336	16.821	15.006	12.952	8.488	3.152	2.250

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Gutenbergweg 1
4104 BA Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl